

Irina IJBOLDINA

ELEMENTE FOLCLORICE ȘI ETNOGRAFICE ÎN PROZA RUSĂ A BASARABIEI DIN SEC. AL XIX-lea

DOI: 10.5281/zenodo.3595149

Rezumat

Elemente folclorice și etnografice în proza rusă a Basarabiei din sec. al XIX-lea

Anticipând subiectul etnografismului în literatura de expresie rusă din Basarabia, în acest studiu este examinată abordarea științifică a acestui subiect în cercetările europene contemporane și în lucrările de bază ale savanților ruși. Cercetătorii actuali din Republica Moldova de asemenea au consacrat un număr notabil de lucrări, în care literatura rusă este percepută ca sursă de date etnografice. Pe baze comparative, în articol este menționat aspectul analogic în literaturile artistice etnice din Republica Moldova: ucraineană, evreiască, țigănească, bulgară și găgăuză. În articol este examinat istoricul descoperirii din cadrul literaturii ruse din Basarabia secolului al XIX-lea, a elementelor folclorico-etnografice, în operele scriitorilor de diverse origini etnice. Criticii literari din Republica Moldova au descris amănunțit elementele etnografice în operele lui A. Veltman, A. Pușkin, A. Iațimirschi. Un loc aparte în istoriografia problemei este rezervat analizei scriitorilor moldoveni de expresie rusă, adresate chipurilor și subiectelor folclorului moldovenesc. Este descris procesul de constituire a acestei literaturi de către literații moldoveni, care au creat și opere în limba rusă (frații Alexandru și Boleslav Hâjdeu, C. Stamati-Ciurea, B. P. Hașdeu) și oamenii de litere ruși, viața și opera cărora a fost legată de Basarabia (N. Gherbanovschii).

Cuvinte-cheie: antropologie culturală, etnografie în literatură, elemente folclorico-etnografice, literatura rusă din Basarabia.

Резюме

Фольклорно-этнографические элементы в русской прозе Бессарабии XIX в.

Предваряя тему проявления этнографизма в русской литературе Бессарабии, в данной статье автор освещает научный подход, применяемый как в современных европейских исследованиях, так и в базовых работах российских ученых. Современные исследователи Молдовы также посвятили значительное количество трудов рассмотрению художественной литературы как источника этнографических сведений; в процессе анализа элементов этнической самоидентификации на сопоставительной основе выявляется аналогичный элемент в художественных литературах и других этносов Республики Молдова: украинцев, евреев, цыган, болгар, гагаузов. В статье анализируется история выявления в русской литературе Бессарабии XIX в. фольклорно-этнографических элементов в работах молдавских и русских писателей. Известные молдавские литературоведы подробно описывают

этнографические элементы в произведениях А. Вельмана, А. Пушкина, А. Яцимирского и др. Особое место в историографии вопроса уделяется анализу произведений молдавских писателей на русском языке, обратившихся к образам и сюжетам молдавского фольклора. Описывается процесс создания данной литературы двумя категориями писателей: молдавскими писателями, создававшими произведения также и на русском языке (братья Александр и Боеслав Хыждеу, К. Стамати-Чуря, Б. П. Хашдеу), и собственно русскими литераторами, жизнь и творчество которых были связаны с Бессарабией (Н. Гербановский).

Ключевые слова: культурная антропология, этнографизм в литературе, фольклорно-этнографические элементы, русская литература Бессарабии.

Summary

Folklore and ethnographic elements in Russian prose of Bessarabia of the 19th century

Anticipating the theme of ethnography in Russian literature of Bessarabia, this study examines the scientific approach in modern European studies and in the basic works of Russian scientists. Modern scholars from Moldova also have devoted a significant number of works considering Russian literature as a source of ethnographic information; on a comparative basis, a similar aspect is stipulated in the ethnic literature of Republic of Moldova, analyzing the elements of ethnic self-identification in Ukrainian, Jewish, Gypsy, Bulgarian and Gagauz fiction. The article analyzes the history of revealing folklore-ethnographic elements in the works of Russian and Moldavian writers in Russian literature in Bessarabia of 19th century. Famous Moldovan literary scholars describe in detail the ethnographic elements in the works of A. Veltman, A. Pushkin, A. Yatsimirsky. A special attention in the historiography of the issue is paid to the analysis of the works of Moldavian writers in Russian, describing the images and plots of Moldavian folklore. The process of creating this literature by two categories of writers is described: Moldavian writers, who also created works in Russian (brothers Alexander and Boleslav Hizhdeu, K. Stamati-Curya, B. P. Hashdeu) and Russian writers proper, whose lived and worked in Bessarabia (N. Herbanovskiy).

Key words: cultural anthropology, ethnography in literature, folklore-ethnographic elements, Russian literature of Bessarabia.

Valoarea culturală a tematicii etnografice în literatura artistică a fost remarcată în mod special în literatura de cercetare. Savantul român Șerban Văețiș plasează literatura conținând această tematică în

contextul spațiului științifico-teoretic al culturii antropologice din Europa de Est și România [3, p. 46]. Examinând această problemă în cadrul antropologiei culturale, și anume din perspectiva analizei noilor teorii etnologice și concepte ale culturii, în lucrarea din 2015 „Al etnografía como literatura”, cetățătorul antropolog spaniol de la Universitatea din Salamanca Francisco Lopez-Cedeño, pornind de la teoria științifică a lui Clifford James Geertz. În lucrarea „The Interpretation of Cultures”, lansată în circuitul științific încă în 1973, care a avut un impact puternic asupra diverselor curente din antropologia contemporană (în domeniul ecologiei culturale, a teoriei personalității și antropologiei hermeneutice), Geertz conchide că cercetarea fenomenelor culturale trebuie să urmeze două căi paralele, care se subînțeleg reciproc – cercetările structurale și interpretările funcționale. Însă, „științele sociale operează cu o materie primă nesigură, pentru care este caracteristică valența subiectivă inevitabilă” [1, p. 179]. Structuralismul în zilele noastre tot mai mult acordă prioritate produselor culturale (mituri, ritualuri, literatură) sau, la limită, le examinează ca fiind la fel de importante pentru elementele cheie ale vieții sociale. În concepțiile antropologice actuale despre etnografism în literatură, însăși autorul este perceput ca unul din aspectele discursului, dar nu conform concepției tradiționale, ca inițiator absolut al discursului. De exemplu, pentru Michel Foucault, discursul este mijlocul sau instrumentul cunoașterii [2, pp. 115-125]. Pe de altă parte, antropologia culturală contemporană se află în pragul unei reinterpretări epistemologice a disciplinei, cu scopul de a stabili criteriile de confirmare a cunoștințelor, bazate pe importanța interculturală. Examinând direcțiile principale ale etnografismului în literatură, noi abordăm procesele actuale ale integrării regionale și transnaționale, în special în cadrul unor discipline precum antropologia culturală. Criticii abordării antropologice în cercetarea literaturii artistice, percep o astfel de abordare ca o interpretare a societății proprii, ca obiect al antropografiei. Dar pentru societatea noastră această abordare nu este oare, la urma urmei, obiectul antropografiei din momentul creației sale, deși cu utilizarea altor culturi ca oglinzi [1, p. 117]? Pentru Geertz cultura este țesută din păienjenișul înțelesurilor, create de însuși omul, iar în conformitate cu Foucault, – „textul” – „discursul” – este un mijloc sau instrument al cunoașterii.

Istoriografia problemei etnografismului în literatură în cercetările savanților ruși ajunge la rădăcinile sale, la realitățile literaturii vechi ruse, cu amănuntele sale documentare, detaliile realiste și evenimentele punctuale. Ca parte componentă a procesului istorico-literar, etnografismul poate fi înregistrat în litera-

tura rusă veche, el se manifestă în procesul literar din secolul al XVIII-lea, la începutul secolului al XIX-lea, dar cel mai evident și pronunțat, el s-a manifestat în anii 1840–1870, exprimându-se în corelarea tipologică a diverselor laturi ale creației diferitor scriitori în contextul întregii epoci istorice [34, pp. 11]. La etapa actuală a cercetării acestei probleme îi sunt consacrate teze de doctorat și culegeri de studii colective fundamentale, precum, de exemplu, Culegrea de lucrări științifice ale Institutului de literatură rusă (Casa Pușkin) a Academiei de Științe Ruse, consacrate memoriei marelui folclorist, critic literar, scriitor și poet – A. A. Gorelov. În al treilea compartiment sunt grupate articolele despre activitatea de acumulare și de cercetare a etnografilor regionali, despre culegerile manuscrise și literatura „naivă”; iar al patrulea compartiment este consacrat folclorismului literar (motivelor folclorice în opera lui F. M. Dostoevskii, M. E. Saltâkov-Șcedrin, F. Abramov, Leo Peruț) [28]. Cercetarea problemei etnografismului în literatură rusă este un aspect important pentru înțelegerea particularităților dezvoltării sale. Anume examinarea etnografismului în procesul literar rus permite evidențierea straturilor și secțiunilor structural-etnografice, ce caracterizează orientarea etnografică a multiplelor opere literare. În literatura de cercetare actuală de asemenea este folosită noțiunea de „etnografie artistică”, care a fost introdusă de N. A. Dobroliubov. A. V. Cernov menționează că „schizele etnografice amplifică rezonanța socială a imaginilor vital-cotidiene în opera literară”. El subliniază, că „cercetarea particularităților semanticii, funcționalităților, adaptării lingvistico-culturale ale etnografismelor culinare, de asemenea permit o privire asupra culturii naționale de pe poziția discursului gluttonic, sau altfel spus – gastronomic, precum și să extindă înțelegerea textului artistic prin identificarea principalelor funcții lingvo-stilistice a acestor unități” [37].

Cercetarea problemei etnografismului în literatură rusă este o temă actuală de investigație a cercetătorilor actuali din Republica Moldova, care se bazează pe operele fundamentale ale criticilor literari de aici (C. Popovici, E. Dvoicenco-Marcova, S. Pânzaru, C. Șișcan, S. Procop) [16; 14; 29]. În aricolul „Literatura memorialistică ca sursă de date etnografice” O. Luchianet examinează diverse genuri ale literaturii memorialistice din prima jumătate a secolului XX, referitoare la Basarabia: amintirile autorilor români: V. Moisiu, M. Dragomirescu, I. Dusciana, N. Dunăreanu, a ofițerului Aurel Gheorghiu, a scriitorului M. Sadoveanu, memoriile basarabeanului N. Popovschii, precum și a geografului francez Em. De Martonne, caracterizându-le, ca surse pentru realități etnografice prețioase, reflectate în concepția des-

pre lume a autorului, iar pe de altă parte, ca „mijloc, ce contribuie la conservarea memoriei individuale și colective” [15, pp. 198-214].

Etnografismul în literatura artistică a fost investigat în cercetările savanților din R. Moldova pe exemplele de studiere a diverselor aspecte din textele artistice ale literaturilor etnice din Basarabia. Astfel, de exemplu, în lucrările lui V. P. Stepanov, sunt cercetate elementele de autoidentificare etnică din literatura artistică ucraineană [32]. Elementele de autoidentificare etnică sunt evidențiate în literatura locală evreiască de expresie rusă în baza cercetării prozei lui Ia. Tihman [9, pp. 118-121], coloritul țigănesc și evreiesc în opera lui V. Dal' [26, pp. 94-104], tematica țigănească în literatura artistică rusă din secolele XVIII–XIX [25, pp. 86-127], literatura țigănească din Moldova, caracteristică identității culturale și etnice. [24, pp. 112-130]. Sunt supuse unei analize minuțioase în literatura artistică găgăuză elementele de identitate etnică [21, pp. 246-263], a tradițiilor ospitalității [22, pp. 76-86], a atitudinii față de muncă în folclorul și poezia găgăuză [20, pp. 196-199]. Sunt examinate tradițiile folclorice și de autor în cântecele de leagăn găgăuze [19], precum și descrierile folclorice în opera poezilor găgăuzi și bulgari din Basarabia [18, pp. 283-299]. Reflectarea etnografică a istoriei bulgarilor basarabeni prin evidențierea elementelor etnografice în operele poetice [17, p. 69] și de proză [27] de asemenea sunt prezente în cercetările actuale ale savanților din R. Moldova.

În continuare, apropiindu-ne nemijlocit de caracteristica evidențierii surselor referitoare la studierea etnografismului în literatura de expresie rusă din Basarabia secolului al XIX-lea, rezultând din cele prezentate mai sus, vom utiliza noțiunile de „elemente folclorico-etnografice” și „realism etnografic”. Elementele folclorico-etnografice moldovenești în literatura de expresie rusă din Basarabia au servit ca elemente definitorii în caracterizarea particularităților procesului literar local.

O trăsătură ce evidențiază procesul literar din Basarabia (mai ales în ultima treime a secolului al XIX-lea) este abundența de opere artistice, compuse în baza subiectelor, motivelor și chipurilor creației poetice orale. Chipurile și subiectele folclorului moldovenesc pe parcursul întregului secol al XIX-lea au fost intens folosite în creația scriitorilor locali. Tradiția de folosire creativă a folclorului în literatură vine încă de la A. S. Pușkin. Despre aceasta, cu lux de amănunte, a scris criticul literar și folcloristul, doctorul în filologie, profesorul, membru al Uniunii scriitorilor din Moldova Gheorghe Bogaci (1915–1991) în monografia „Pușkin și folclorul moldovenesc” (1967). În particular, el afirmă că marele merit a lui Pușkin

a constatat în faptul că el primul dintre poezii ruși s-a interesat de creația populară orală moldovenească, reflectând-o în operele sale ce au intrat în tezaurul literaturii mondiale [5, p. 286]. Renumitul filolog-slavist, originar din Basarabia, Alexandr Ivanovici Iațimirskii (1873–1925) în studiul său „*Șalul negru*” a lui A. S. Pușkin și cântecul românesc a atras atenția asupra faptului, că, de exemplu, cântecul popular românesc „Arde-mă” Pușkin l-a introdus în poemul „Țigani” ca cântecul Zamferei. În acest poem, prin vocea țiganului bătrân, sună datinile populare românești despre Ovidiu. Bazându-se pe amintirile basarabene, Pușkin a scris povestirea „Chirdjali”. În fragmentul păstrat al „Fraților-tâlhari” de asemenea au fost folosite motive folclorice moldovenești [41, pp. 372-378].

Un loc special în procesul literar basarabean este deținut de creația lui A. F. Veltman. El poate fi considerat primul om de litere de expresie rusă din Basarabia [29, p. 47]. Ajungând aici în 1818, tânăr ofițer, el a călătorit mult prin aceste meleaguri, fapt ce a contribuit substanțial la cercetarea acestei zone, la familiarizarea apropiată cu moravurile, cotidianul și creația populară. Mai târziu, A. F. Veltman de mai multe ori a ales Basarabia în calitate de acțiune în operele sale, iar moldovenii devin eroii lor: „Ianco-păstorul”, „Ursul”, „Radoi”, „Doi maiori”, „Ilia Larin”, „Pribeagul”, „Stâncile Costeștilor” ș. a. [34, pp. 47]. El s-a bucurat de faima poetului chișinăuian. Opera sa „Joc”, deși rămâne în urmă față de agerimea și precizia satirelor lui Pușkin, totuși prezintă interes prin faptul că reflectă mai deplin ambianța în care au trăit și au creat ambii poeți în Basarabia [13, p. 30]. În „Joc”, Veltman, primul introduce în literatura rusă unul din procedeele sale preferate (care va fi preluat activ de colegii săi) – multilingvismul. Începând cu utilizarea în „Joc” a cuvintelor românești, prezentate în transcrierea fonetică rusificată, el le va introduce și în operele sale posterioare.

Urmându-i pe A. S. Pușkin și A. F. Veltman, s-a adresat chipurilor și subiectelor folclorului moldovenesc, clasicul literaturii basarabene Alexandru Hâjdeu. În interpretarea cântecului popular „Nunta holteiului” se povestește despre una din bătăliile lui Ștefan cel Mare. Holteiul – participant la bătălie – o numește „banchet de nuntă”. Inspirându-se din legende populare poetul a mai scris poeziile „Voichița”, „Satul Boureni”, „Ștefan cel Mare”, „Mănăstirea Neamț”, „Mormântul Voloșancei la Moscova”, „Urma Moldovei la Kanev”, „Bârlad” ș. a. [36]. În proza lui Al. Hâjdeu este ilustrativă povestirea istorică „Duca”, publicată de el în 1830 în revista moscovită „Вѣстникъ Европы”. Această povestire istorică prezintă o prelucrare literară a datinilor populare despre evenimentele istorice din secolul al XVII-lea. Fiind compusă

din opt părți, povestirea ne expune istoria acaparării puterii de către tiranul Duca: *deja al cincilea an Arnăutul Duca se joacă după vrerea sa cu viața poporului, ca un uragan pe mare cu corabia fragilă și inima patriei este scaldată de sânge zilnic* [8, p. 181]. Povestirea se apropie mult de creația populară nu numai după subiect și temă. De o factură autentic populară este chipul bătrânului – profetului Dionisie, care procește după semnele de pe cer și pământ destinul fericit al Moldovei, dar și motivul răzburării crunte a omului afurisit de popor: femeia îi dă lui Duca ferecat un pahar de lapte cu cuvintele: *Să se transforme dulcea băutură în otravă pentru el!* [8, p. 189]. Duca bea laptele și începe să sângereze. Descrierea mormântului este prezentată de A. Hâjțeu cu un lirism tipic popular: movilă, acoperită de iarbă și spini. Numai șerpii mișună în iarba înaltă, și din când în când se aude strigătul posomorât al bufniței ce stă pe ruptura crucii șubrede. Un element din basm e și ecoul ce repetă după zidurile castelului strigătele: Trăiască Ștefan! [8, p. 190]. În povestire se întâlnesc și zicători populare: „Capul plecat sabia nu-l tae”, „Nu uităm de bine, dar ținem minte și de rău” – ultima fiind folosită în calitate de epigraf. Același subiect este folosit de Boleslav Hâjdeu, fratele lui Alexandru, care a publicat în revista istorică rusă «Сын отечества» (1812–1852, Sanct-Petersburg) legende moldovenești. În operele sale „Dabija” și „Hâncu” el utilizează din plin motive folclorice. În „Dabija” este acuzat demnitarul de la curte Vasile Duca, care în mod criminal pune mâna pe putere: el dă foc palatului, salvându-i din flăcări pe domnitor și frumoasa Dafna și își croiește drumul spre tron. Datina populară îl dezaproabă pe Duca și însăși caracteristica sa pe care o oferă autorul este negativă. Duca prin comportamentul vicelan reușește să-și „înobileze” descendența mediocră [33, 1838, т. 1, p. 235.]. Descrierea curții domnitorului Dabija, prin expresivitatea mijloacelor de prezentare, se apropie de basm, la fel ca și reprezentarea păstorilor ce poartă brocart de aur și cizme pline de galbeni. B. Hâjdeu folosește în narațiunea sa elemente etnografice. Astfel, cântecul ce încheie nunta, redă ritul de rămas bun al nevestei cu părinții. În adresarea sa poetică față de părinți, casa părintească, prietene, apar motive pline de tristețe.

*Прощай, мой ясный свет, в котором долго
веселилась,
И вы, подружки юных лет, и дом, в котором
я родилась!
Теперь чужая я для вас, пора мне с вами
распрощаться,
И вас обнять в последний час, как тяжело
с милыми расстаться.*
[33, p. 238]

Descrierea Dafnei amintește în mai multe privințe pe eroina poveștilor moldovenești – Ileana Cosânzeana, chipul lui Duca este însoțit de descrieri epice cu epitete din basme: fața înflăcărată ca cerul de vară a patriei sale, și întreprinzător precum arma groaznică a arnăuților, și în continuare: ochii săi mari sașii, sprâncenele dese și sumbre, trăsături sălbatice ale feței [33, p. 239].

Alexandru și Boleslav Hâjdeu au folosit în operele lor mai multe episoade și chipuri asemănătoare, împrumutate din creația populară orală: deplângerea destinului nefast al Moldovei, epitetele ce-i caracterizează pe Duca și pe vrăjitorul Dionisie. În altă operă, „Hâncu”, B. Hâjdeu relatează despre faptul că Duca, care a pus nelegitim mâna pe putere în Moldova, n-a reușit să se asigure de dragostea poporului. El decise să recruteze în haremul său pe frumoasa armeană Hanca, iubită de simpaticul hatman Hâncu, singurul care nu se închina în fața lui Duca. Când soldații lui Duca au venit la Ovanes să-i spună că le este ordonat să-i ia averea și fiica, Hâncu a strigat: Spuneții lui Duca, acelele fiare de arnăut, că domnul vrea, dar Hâncu ba [33, p. 244]. Pe acest conflict intern este construită legenda. Cititorului rus, în calitate de introducere, autorul îi oferă date cu caracter istoric: despre viața armenilor în Moldova, și despre persecuțiile la care i-a supus Duca. Autorul utilizează date concrete din toponimică și hidronimică: Odobești, Chișinău, Dunăre, Prut ș. a. În plan istorico-etnografic, povestirea este interesantă și prin detaliile ce relevă însemnele timpului, amenajarea interiorului curților domnești. În narațiune, Boleslav Hâjdeu utilizează intens procedeele folclorice: predomină modalitatea de exprimare populară, abundă epitetele emoționale și sufixele mângâietoare, diminutive: luna roșioară, steluțe-luminițe ș. a., se întâlnesc des comparațiile negative simple și desfășurate: pieptul ei se ridică ușor și liber ca puful, purtat de aripile aerului liniștit de primăvară, nici cu aur și nici cu argint, nici cu curtea și nici cu războaiele! [33, p. 244]. Nu arareori textul este îmbibat de repetiții, caracteristice pentru vorbirea ritmică a poeziei populare: moale-molișor, atât de luminos, atât de lucios palatul, luna roșioară, lina clară, ca un soare în ziua albă, ca o lună în noaptea neagră, fideli ca pământul, puternici ca apa, rapizi ca focul [33, p. 244]. Scriitorul frecvent se servește de procedeele contrastante în descrierea evenimentelor, și cu o deosebită plăcere recurge la comparațiile expresive și chipurile simbolice din natură. Din operele publicate a lui Boleslav Hâjdeu, un interes deosebit îl prezintă datina „Bujor”, în care sunt descrise faptele vestitului haiduc moldovean, numele căruia autorul îl pune alături de numele lui Gonta și Garkușa în Ucraina, Ianoș și Dobâș din Po-

cuția, Karmeliuk în Podolia, Ursu și Tobultoc în Basarabia. Bujor, în interpretarea lui B. Hâjdeu, este un ajutor și apărător al săracilor [14, c. 8]. Aici este locul de remarcat, că datinile populare despre haiduci, destul de frecvent, au constituit teme pentru oamenii de litere din Basarabia. Astfel, fiind încântat de dârzenia și înaltele calități morale ale haiducului Ursu, capturat de autorități, A. F. Veltman scria: *Tot orașul s-a adunat să-l vadă pe Ursu încătușat. Asta a fost un exemplu de atrocitate și înverșunare; când a fost pedepsit, nu a permis să fie tratat, era culcat presurat cu viermi, dar nu oftea. Sunt sigur că Ursu l-a adus pe Pușkin la gândul de a scrie „Tâlharii”* [7, p. 127]. Lui A. F. Veltman îi aparține povestirea „Tunza”, pe care a publicat-o în «Одесский вестник» sub pseudonimul Radul Kuralesco [12, pp. 154-155]. Deja de la începutul narațiunii, Veltman acordă o informație istorică: Tunza – haiduc vestit în Moldova și Valahia, numele căruia inspira „spaimă plină de panică populației de opt sute zece mii a capitalei valahe, care a ajuns și în divan, tulburând acolo cele mai puternice capete și cele lungi bărbi” [12, c. 155]. Povestirea „Tunza” a fost scrisă pe motivele datinilor populare. Elementele orale și livrești se împletesc în această povestire, variind stilul expunerii. În operă sunt utilizate mai multe cuvinte românești: fata frumoasă, căruța, pandurii etc. Autorul introduce textele cântecelor în limba română în paralel cu traducerea juxtalinară în limba rusă. Chipul haiducului la Veltman, precum și în datinile populare, este înzestrat cu calități pozitive și nobile. Despre aceasta nu odată a remarcat A. I. Iațimirschii, subliniind, că în conștiința populară, tâlharii s-au transformat în eroi apărători ai celor umiliți [43, p. 5].

Legendele despre luptătorii pentru cauza poporului asuprit au atras atenția mai multor scriitori ruși. Astfel, de exemplu, A. S. Pușkin a scris despre Chirdjali, A. F. Veltman [7] și F. F. Vigel [9] – despre Ursu, A. Afanasiev-Ciujbinskii [4, p. 378] – despre Tobultoc. Despre larga popularitate a ciclului folcloric haiducesc a scris A. I. Iațimirschii: Dacă veți ruga un moldovean să vă povestească ceva despre timpurile vechi (din bătrâni sau din trecut) sau pur și simplu o povestire sau basm, el neapărat va propune să vă povestească despre un tâlhar [43].

În moștenirea clasicului literaturii române, filologului, folcloristului și istoricului Bogdan Petriceicu Hașdeu, (fiul lui Alexandru Hașdeu) sunt de regăsit și opere în limba rusă, scrise pe marginea unor subiecte provenite din creația populară orală. De o faimă deosebită s-a bucurat, de exemplu poemul „Domnița Voichița” [37, pp. 51-69], care, conform afirmației chiar a lui B. P. Hașdeu, a fost scrisă în baza unei legende, pe care a auzit-o de la un bă-

trân octagenar din satul Cristești a ținutului Hotin din gubernia Basarabia. E. M. Dvoicenco-Marcova, analizând cele mai importante opere poetice scrise în limba rusă de B. P. Hașdeu, remarcă că poemul menționat a fost scris într-un stil ce imita poemul romantic rus din prima jumătate a secolului al XIX-lea, sub o influență evidentă a lui Pușkin și Lermontov. În domeniul compoziției, Hașdeu a păstrat caracterul fragmentar tipic, introducerile cu descrieri, reminiscențe biografice, scene în dialog, cântecul popular, scris într-o metrică aparte. În domeniul tematicii, este păstrat coloritul istoric cu tema obligatorie a dragostei în prim plan: captivarea frumoasei eroine de către eroul îndrăgostit [13, pp. 134-150]. În baza materialelor datinilor populare, dar și a narațiunilor cronicărești. B. P. Hașdeu, în timpul studiilor la Universitatea din Harkov, a creat un mare ciclu de sonete cu titlul „Dragoș”. Analiza atentă a cercetătorilor a elucidat faptul că la baza „Melodiilor românești” sunt plasate cântecele populare „Foaie verde de ovăz”, „Frunzișoară iarbă lată” ș. a. [13, p. 156].

O extindere însemnată a diapazonului tematic, combinată cu o cercetare mai adâncă a fenomenelor sociale, distinge creația scriitorului basarabean Constantin Stamati-Ciurea (cunoscut în acele timpuri și sub pseudonimul „Basarabeanul”) [13, p. 34]. Stamati-Ciurea a scris în limba rusă, română, franceză și germană, a fost un dramaturg și prozator renumit. Proza lui C. Stamati-Ciurea din punct de vedere al genurilor prezintă o varietate remarcabilă: povestiri, eseuri, schițe, memorii, romane.

Un mare interes prezintă „Amintirile despre călătoria prin Basarabia”. După mărturisirea autorului, gândul de a descrie vânătoarea în Basarabia i-a venit în urma lecturii „Însemnărilor vânătorului” de I. Turghenev și a povestirii lui N. V. Gogol „Taras Bulba”: Va încerca oare cineva să descrie stepele Basarabiei, cu adevărat, ele merită să fie descrise. Dar pentru aceasta e nevoie de talentul neuitatului Gogol. Care atât de minunat a descris stepele patriei sale <...> Iar stepele basarabene nu au mai puțin farmec. Răsfoind cronica acestui meleag, iar apoi transferându-vă mental în veacul demult trecut de putere a tătarilor, probabil veți regăsi în istoria acestor stepe un interes poetic și va apare în fața voastră un subiect pentru descriere, în cel mai superlativ mod dramatic [31, p. 94]. Scriitorul, fermecat de frumusețea stepei basarabene, schițează pentru noi tablourile sale atrăgătoare. Pe alocuri, în expunere este intercalată o anecdotă hazlie, care înviorează narațiunea. Impresiile de călătorie și peripețiile de vânătoare se îmbină cu descrierile ocupațiilor populației locale, fapt ce acordă acestor memorii o importanță cognitivă suplimentară.

Literatura locală de limbă rusă s-a articulat în ultima treime a secolului al XIX-lea, sub influența clasicilor literaturii ruse și românești. Unul dintre primii reprezentanți ai săi fiind N. Gerbanovschii. Ciclul de opere, scrise pe tema subiectelor și motivele folclorului moldovenesc, este destul de consistent în creația poetului și scriitorului rus, originar din Chișinău, Nicolae Gherbanovschii (1815–1880).

El le-a folosit în diverse genuri literare – în poeme și povestiri [11, pp. 1-6]. Astfel, de exemplu în povestirea „Dealul Mâțișoara” [10] a fost utilizat subiectul unei legende populare despre proveniența denumirii acestui deal. În fața cititorului se înfățișează tabloul puțin agreabil a unui târg amărât din centrul Basarabiei pe vremea dominației otomane – Chișinău, cu trăsăturile sale cele mai caracteristice, tipice pentru mai multe orașe ce au intrat în raza stăpânirii otomane. În acele zile de demult, – scrie autorul, – Chișinăul era sub stăpânire turcească, împotmolit cu viețuitoarii săi pașnici pe malul mlăștinos al Bâcului, iar gospodinele puțin se îngrijeau de acuratețea străzilor [10]. Dealuri, – citim mai departe, – sunt destul de multe în preajma Chișinăului, dar vreau să povestesc o legendă, în urma căreia unul dintre aceste dealuri, și anume cel ce se găsește nu departe de casa domnească din Râșcani, a primit denumirea de dealul Mâțișoara [10]. Gerbanovschii ne expune coliziunea de dragoste a frumoasei Zamfirița, fiica boierului, cu un tânăr frumos. Îndrăgostiții au decis să fugă, dar soțul gelos a împiedicat evadarea, însă a o reține pe a sa Mâțișoară, precum iubea să-și numească soția, totuși n-a reușit. Cu fuga ei, asupra boerului nefericit s-au abătut tot felul de nenorociri, care l-au adus la nebunie. El era des observat pe acel deal, unde a reușit să curme prima încercare a Zamfiriței să fugă... el se întorcea în toate părțile și cu o voce implorătoare îngâna: Mâțișoara, Mâțișoara! [10]. Pentru restabilirea coloritului datinei vechi, autorul folosește unele expresii populare și îmbibă expunerea sa, menținută într-un stil literar strict, cu o mulțime de românisme: cuconașe, cântăreț, drăguța ș. a., utilizând cu măiestrie expresiile populare.

Savantul-slavist și cercetătorul creației populare orale, etnograful Al. Iațimirschii de asemenea a publicat și opere literare artistice pe tema folclorului moldovenesc. *Locuri istorice*, – scria el, – *sunt foarte multe pe Nistru, dar sunt și mai multe în toată Basarabia. Orice piatră, orice ruine, de vor dezvălui legende minunate despre trecutul poetic* [41]. Prin vocea bătrânului păstor Ion, autorul, în versuri albe, expune legenda despre răzbumarea dreaptă a bunului Retezatu asupra râului și cruntului gigant Râpe, înmormântat sub stâncă. Legenda ce defaimează viciile umane, în prelucrarea literară a lui A. I. Iațimirschii a căpătat

trăsăturile unei coerențe artistice și o rezonanță muzicală, datorită includerii în narațiune a elementelor poeziei populare orale.

Literatura artistică basarabeană ce s-a constituit pe parcursul secolului al XIX-lea în limba rusă, a cuprins un material etnografic prețios. Elementele folclorice și etnografice moldovenești în literatura de expresie rusă din Basarabia au servit ca un element definitoriu în caracterizarea particularităților procesului literar local. Chipurile și subiectele folclorului moldovenesc, pe parcursul întregului secol al XIX-lea au fost activ folosite în creația scriitorilor basarabeni de diverse etnii. Datorită interferențelor între literaturile rusă și română, și a intercalărilor culturale, literatura locală a căpătat un puternic fundament original, unde obiectul descrierii artistice preponderent a fost unic – istoria, tradițiile, obiceiurile și cotidianul populației basarabene. Elementele etnografice permit cititorului să vadă poporul și tradițiile sale în toată originalitatea și frumusețea sa. În literatură, etnografismele sunt folosite drept cele mai importante mijloace expresive, purtătoare de informații despre mentalitatea poporului, normele sale morale și istoria sa națională. Analiza retrospectivă propusă a procesului de formare a literaturii de expresie rusă din Basarabia a fost prezentată de pe poziția prezenței coloritului basarabean și a materialului original. Materialul cercetat din această optică, reflectă în opinia noastră, în modul cel mai pregnant, particularitățile procesului literar basarabean, constituit pe parcursul secolului al XIX-lea.

Referințe bibliografice / References

1. Lopez-Cedeño Francisco. La etnografía como literatura. Claridades. In: Revista de filosofía, 2015, pp. 171-194.
2. Miller Seumas. Foucault on Discourse and Power. Theoria. In: A Journal of Social and Political Theory, № 76, The Meaning of 1989 (October 1990), pp. 115-125. <https://www.jstor.org/stable/41801502> (vizitat 12. 02. 2019).
3. Văetiși Șerban. Noile teorii etnografice și conceptul de descriere a culturii. Cluj-Napoca: EFES, 2008. 406 p.
4. Афанасьев-Чужбинский А. С. Поездка в южную Россию. Ч. II. Очерки Днестра. СПб., 1898. 378 с. / Afanas'ev-Chuzhbinskii A. S. Poezdka v iuzhnuuu Rossiiu. Ch. II. Ocherki Dnestra. SPb., 1898. 378 s.
5. Богач Г. Пушкин и молдавский фольклор. Кишинев, 1967. 286 с. / Bogach G. Pushkin i moldavskii fol'klor. Kishinev, 1967. 286 s.
6. Вельтман А. Ф. Бессарабские воспоминания о Пушкине. In: Майков Л. Н. Пушкин. СПб., 1899, с. 65-67. / Vel'tman A. F. Bessarabskie vospominaniia o Pushkine. In: Maikov L. N. Pushkin. SPb., 1899, s. 65-67.

7. Вельтман А. Ф. Урсул. In: Сто русских литераторов. Издание книгопродавца А. Смирдина. Т. 2. СПб.: Типография Бородина и К°, 1841. 696 с. / Vel'tman A. F. Ursul. In: Sto russkikh literatorov. Izdanie knigoprodavtsa A. Smirdina. T. 2. SPb.: Tipografiia Borodina i Ko, 1841. 696 s.
8. Вестник Европы, № 21–24. М., 1830, / Vestnik Evropy, nr. 21–24. М., 1830.
9. Вигель Ф.Ф. Воспоминания Ф. Ф. Вигеля. Ч. VI. М.: В университетской типографии Катков и К°, 1865. / Vigel' F. F. Vospominaniia F. F. Vigelia. Ch. VI. M.: V universitetskoii tipografii Katkov i K°, 1865.
10. Гербановский Н. Курган Мыцэшора. In: Одесский вестник, 1853, № 19, 20, с. 2-3. / Gerbanovskii N. Kurgan Mytseshora. In: Odesskii vestnik, 1853, nr. 19, 20, s. 2-3.
11. Гербановский Н. Голова Баязета. Молдавские исторические предания XV столетия. В четырех поэтических картинах (с видом Нямецкого монастыря). Одесса, 1852, с. 63-66. / Gerbanovskii N. Golova Baiazeta. Moldavskie istoricheskie predaniia XV stoletia. V chetyrekh poeticheskikh kartinakh (s vidom Niametskogo monastyria). Odessa, 1852, s. 63-66.
12. Двойченко-Маркова Е. М. Кто такой Радул Куралеско, автор повести «Тундза». In: Русская литература, 1963, № 4, с. 154-155. / Dvoichenko-Markova E. M. Kto takoi Radul Kuralesko, avtor povesti «Tundza». In: Russkaia literatura, 1963, nr. 4, s. 154-155.
13. Двойченко-Маркова Е. М. Русско-румынские литературные связи в первой половине XIX века. М.: Наука, 1966. 277 с. / Dvoichenko-Markova E. M. Russko-rumynskie literaturnye sviazi v pervoi polovine XIX veka. M.: Nauka, 1966. 277 s.
14. Из литературного наследия бессарабских писателей XIX века. Сост. Пынзару С. Г., Чокану В. М. Кишинев, 1990. 72 с. / Iz literaturnogo nasledia bessarabskikh pisatelei XIX veka. Sost. Pynzaru S. G., Chokanu V. M. Kishinev, 1990. 72 s.
15. Лукьянец О. Мемуарная литература как источник этнографических сведений. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. IX–X, 2009, с. 198-214. / Luk'ianets O. Memuarnaia literatura kak istochnik etnograficheskikh svedenii. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. IX–X, 2009, s. 198-214.
16. Молдавско-русско-украинские литературные связи второй половины XIX в. Сост. Попович К. Ф., Пынзару С. Г., Кишинев, 1979. / Moldavsko-russko-ukrainskie literaturnye sviazi vtoroi poloviny XIX v. Sost. Popovich K. F., Pynzaru S. G. Kishinev, 1979.
17. Налбантова Е. Поезията на българите от Украйна и Молдова. In: Съвременна българска поезия от Бесарабия и Таврия. Антология. Критически прочети. Одесса, 2006. 186 с. / Nalbantova E. Poeziata na b'lgarite ot Ukraina i Moldova. In: S'vremenna b'lgarska poeziia ot Besarabiia i Tavriia. Antologiiia. Kriticheski procheti. Odessa, 2006. 186 s.
18. Никогло Д. Восприятие Буджака в творчестве гагаузских и болгарских поэтов Бессарабии. In: Курсом развивающейся Молдовы. Т. 10. Личность и группа: векторы трансформационных изменений. М., 2010, с. 283-299. / Nikoglo D. Vospriatie Budzhaka v tvorchestve gagauzskikh i bolgarskikh poetov Bessarabii. In: Kursom razvivaiushcheisia Moldovy. T. 10. Lichnost' i gruppa: vektory transformatsionnykh izmenenii. M., 2010, s. 283-299.
19. Никогло Д., Сырф В. Гагаузская колыбельная песня: фольклорная и авторская традиции. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. V. 2010, с. 40-51. / Nikoglo D., Syrf V. Gagauzskaaia kolybel'naia pesnia: fol'klornaia i avtorskaia traditsii. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. V. 2010, s. 40-51.
20. Никогло Д. Е., Чимпоеш Л. С. Отношение к труду в гагаузском фольклоре и поэзии. Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. IX–X. 2011, с. 196-199. / Nikoglo D. E., Chimpoesh L. S. Otnoshenie k trudu v gagauzskom fol'klоре i poezii. Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. IX–X. 2011, с. 196-199.
21. Никогло Д., Чимпоеш Л. Элементы этнической идентификации в гагаузской поэзии. In: Курсом изменяющейся Молдовы. Материалы Молдо-Российского симпозиума. М., 2006, с. 246-263. / Nikoglo D., Chimpoesh L. Elementy etnicheskoi identifikatsii v gagauzskoi poezii. In: Kursom izmeniaiushcheisia Moldovy. Materialy Moldo-Rossiiskogo simpoziuma. M., 2006, с. 246-263.
22. Никогло Д., Чимпоеш Л. Традиции гостеприимства. In: Этносоциологические и этнопсихологические процессы в трансформирующемся обществе: слово и традиция. Тирасполь, 2011, с. 76-86. / Nikoglo D., Chimpoesh L. Traditsii gostepriimstva. In: Etnosotsiologicheskie i etnopsikhologicheskie protsessy v transformiruiushchemsia obshchestve: slovo i traditsiia. Tiraspol'. 2011, s. 76-86.
23. Прокоп С. Цыганский и еврейский колорит в произведениях В. Дая. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. XV–XVI. Chișinău, 2014, с. 94-104. / Prokop S. Tsyganskii i evreiskii kolorit v proizvedeniiakh V. Dalia. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. XV–XVI. Chișinău, 2014, s. 94-104.
24. Прокоп С. Цыганская литература Молдовы как характеристика культурной и этнической идентичности. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. III, 2008; с. 202-214. / Prokop S. Tsyganskaia literatura Moldovy kak kharakteristika kul'turnoi i etnicheskii identichnosti. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. III, 2008, s. 202-214.
25. Прокоп С. «Цыганская тема», отраженная в русской художественной литературе XVIII–XIX вв. In: Romii/Țigani din Republica Moldova: comunitate etnosocială, multiculturală, istorico-tradițională (1414–2014). Materialele Conferinței Științifice Romologice Republicane, Chișinău, 08 Aprilie 2014. Chișinău, 2014, с. 86-127. / Prokop S. «Tsyganskaia tema», otrazhennaia v russkoi khudozhestvennoi

- literature XVIII–XIX vv. In: Romii/Țigani din Republica Moldova: comunitate etnosocială, multiculturală, istorico-tradițională (1414–2014). Materialele Conferinței Științifice Romologice Republicane, Chișinău, 08 Aprilie 2014. Chișinău, 2014, c. 86–127.
26. Прокоп С. Цыганские писатели Республики Молдова в литературном контексте Европы. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. VI, 2010, c. 42–52. / Prokop S. Tsyganskii pisateli Respubliki Moldova v literaturnom kontekste Evropy. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. VI, 2010, s. 42–52.
 27. Рацеева Е. Проблема сохранения и развития этнической идентичности подрастающего поколения болгар Республики Молдова на современном этапе. Автореф. дисс. ... докт. ист. Кишинев, 2010. / Ratseeva E. Problema sokhraneniia i razvitiia etnicheskoi identichnosti podrastaiushchego pokoleniia bolgar Respubliki Moldova na sovremennom etape. Avtoref. diss. ... dokt. ist. Kishinev, 2010.
 28. Русский фольклор. Т. XXXVII: Фольклоризм в литературе и культуре: Границы понятия и сущность явления (Сборник статей и материалов памяти А. А. Горелова) / Отв. ред. М. В. Рейли, СПб.: Институт русской литературы (Пушкинский Дом) РАН; Нестор-История, 2018, 560 с. / Russkii fol'klor. T. XXXVII: Fol'klorizm v literature i kul'ture: Granitsy poniatiia i sushchnost' iavleniia (Sbornik statei i materialov pamiati A. A. Gorelova) / Otv. red. M. V. Reili., SPb.: Institut russkoi literatury (Pushkinskii Dom) RAN; Nestor-Istoriia, 2018, 560 s.
 29. Русская литература Молдовы в лицах и персоналиях XIX – начало XXI вв. Сост. Шишкан К. В., Пынзару С. Г., Прокоп С. П. Кишинев, 2003. / Russkaia literatura Moldovy v litsakh i personaliiakh XIX – nachalo XXI vv. Sost. Shishkan K. V., Pynzaru S. G., Prokop S. P. Kishinev, 2003.
 30. Спорыш Н. Литературные исследования А. И. Яцимирского в контексте диалога славянской и румынской культур: Дисс. докт. филол. наук (10.01.05), 2003 (АН РМ; Ин-т национальных меньшинств). / Sporysh N. Literaturnye issledovaniia A. I. Iatsimirskogo v kontekste dialoga slavianskoi i rumynskoi kul'tur: Diss. dokt. filol. nauk (10.01.05), 2003 (AN RM; In-t natsional'nykh men'shinstv).
 31. Стамати-Чуря К. Воспоминания об охоте по Бессарабии. In: Из литературного наследия бессарабских писателей XIX века. Кишинев, 1990, с. 48. / Stamati-Churia K. Vospominaniia ob okhote po Bessarabii. In: Iz literaturnogo naslediiia bessarabskikh pisatelei XIX veka. Kishinev, 1990, s. 48.
 32. Степанов В. П. Формирование писателями XIX – начала XX вв. образа украинского населения Бессарабии и Левобережного Поднепровья посредством освещения его этнических черт и традиционно-бытовой культуры. In: Грани идентичностей: Этногражданские процессы в среде национальных меньшинств Республики Молдова на примере украинского населения (1989–2009 гг.). Кишинев: «Elan Inc» SRL, 2010, с. 112–130. / Stepanov V. P. Formirovanie pisateliami XIX – nachala XX vv. Obraza ukrainskogo naseleniia Bessarabii i Levoberezhnogo Podnestrov'ia posredstvom osveshcheniia ego etnicheskikh chert i traditsionno-bytovoii kul'tury. In: Grani identichnostei: Etnograzhdanskii protsessy v srede natsional'nykh men'shinstv Respubliki Moldova na primere ukrainskogo naseleniia (1989–2009 gg.). Kishinev: «Elan Inc» SRL, 2010, s. 112–130.
 33. Сын отечества. Исторический, политический и литературный журнал. Т. I. СПб., 1838. / Syn otechestva. Istoricheskii, politicheskii i literaturnyi zhurnal. T. I. SPb., 1838.
 34. Топор Г. Молдавская тематика в творчестве А. Ф. Вельтмана. Дисс. ... докт. филол. наук (10.01.05). Кишинев, 1997. / Topor G. Moldavskaia tematika v tvorchestve A. F. Vel'tmana. Diss. ... dokt. filol. nauk (10.01.05). Kishinev, 1997.
 35. Фокеев А. Л. Этнографическое направление в русском литературном процессе XIX века: истоки, тип творчества, история развития. Дисс. ... докт. филол. наук (10.01.01). М., 2004. / Fokeev A. L. Etnograficheskoe napravlenie v russkom literaturnom protsesse XIX veka: istoki, tip tvorchestva, istoriia razvitiia. Diss. ... dokt. filol. nauk (10.01.01). M., 2004.
 36. Хыждеу А. Избранное: Поэзия, проза, публицистика, письма, мысли, заметки, аналекты. Сост. Н. Н. Романенко; Биографический очерк и комментарии П. Т. Балмуша. Кишинев: Литература артистикэ, 1986. 317 с. / Khyzhdeu A. Izbrannoe: Poeziia, proza, publitsistika, pi'sma, mysl', zametki, analekty. Sost. N. N. Romanenko; Biograficheskii ocherk i kommentarii P. T. Balmusha. Kishinev: Literatura artistike, 1986. 317 s.
 37. Хашдеу Б. П. Избранное. Кишинев: Литература артистикэ, 1957, с. 51–69. / Khashdeu B. P. Izbrannoe. Kishinev: Literatura artistike, 1957, s. 51–69.
 38. Чернов А. В. Русская беллетристика 20–40-х гг. XIX в. (вопросы генезиса, эстетики и поэтики). Автореф. дисс. ... докт. филол. наук. Воронеж: ВГУ, 1996. / Chernov A. V. Russkaia belletristika 20–40-kh gg. XIX v. (voprosy genezisa, estetiki i poetiki). Avtoref. diss. ... dokt. filol. nauk. Voronezh: VGU, 1996.
 39. Шихова И. Мир местечкового детства в прозе Я. Тихмана. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. V., 2010, c. 118–121. / Shikhova I. Mir mestechkovogo detstva v proze Ia. Tikhmana. In: Revista de Etnologie și Culturologie. Vol. V., 2010, s. 118–121.
 40. Шишкан К. В., Пынзару С. Г., Прокоп С. П. Русская литература Молдовы в лицах и персоналиях XIX – начало XXI вв. Кишинев, 2003. / Shishkan K. V., Pynzaru S. G., Prokop S. P. Russkaia literatura Moldovy v litsakh i personaliiakh XIX – nachalo XXI vv. Kishinev, 2003.
 41. Яцимирский А. И. Древности по берегам Днестра. In: Одесский вестник, 1893. Т. V., № 958. / Iatsimirskii A. I. Drevnosti po beregam Dnestra. In: Odesskii vestnik, 1893. T. V., № 958. /

- Iatsimirskii A. I. Drevnosti po beregam Dnestra. In: Odesskii vestnik, 1893. T. V., nr. 958.
42. Яцимирский А. И. Два великана. In: Родник, 1-е полугодие 1905, с. 48-51. / Iatsimirskii A. I. Dva velikana. In: Rodnik, 1-e polugodie 1905, s. 48-51.
43. Яцимирский А. И. Разбойники Бессарабии в рассказах о них. In: Этнографическое обозрение, 1896, кн. XXVIII, № 1, с. 5. / Iatsimirskii A. I. Razboiniki Bessarabii v rasskazakh o nikh. In: Etnograficheskoe obozrenie, 1896, kn. XXVIII, № 1, s. 5.
44. Яцимирский А. И. «Черная шаль» А. С. Пушкина и румынская песня. In: Известия отделения русского языка и словесности Академии наук, 1906. Т. II, кн. 4, с. 372-378. / Iatsimirskii A. I. «Chernaia shal'» A. S. Pushkina i rumynskaia pesnia. In: Izvestiia otdeleniia russkogo iazyka i slovesnosti Akademii nauk, 1906. T. II, kn. 4, s. 372-378.

Irina Ijboldina (Chișinău, Republica Moldova). Cercetător științific, Centrul de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural.

Ирина Ижболдина (Кишинев, Республика Молдова). Научный сотрудник, Центр этнологии, Институт культурного наследия.

Irina Ijboldona (Chisinau, Republic of Moldova). Researcher, Center of Ethnology, Institute of Cultural Heritage.

E-mail: ijboldinairina@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1136-0082>